

7. Уржинский К.П. Гарантии права на труд. –М.: Юрид. лит., 1984. –200 с.
8. Егоров В.В. Право на труд рабочих и служащих: теория и практика. –М.: Наука, 1986. –116 с.
9. Иванов С.А., Лившиц Р.З. Личность в советском трудовом праве. –М.: Наука, 1982. –231 с.
10. Скомороха В. Права людини на охорону здоров'я, медичну допомогу, медичне страхування та конституційне правосуддя // Право України. –2002. –№ 6. –С.3-9.
11. Государственное право Германии: В 2-х т. –Т.1. –М.: Юрист, 1994. –612 с.
12. Советское трудовое право: проблемы использования трудовых ресурсов /Под ред. С.А. Иванова. –М.: Наука, 1990. –304 с.
13. Законодательство о труде в условиях перестройки /З.К. Симорот, Н.П. Стаднин, И.В. Зуб и др. –К.: Наукова думка, 1991. –232 с.
14. Патюлин В.А. Государство и личность в СССР. –М.: Наука, 1974. –431 с.
15. Витрук Н.В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. –М.: Наука, 1978. –258 с.
16. Юридический словарь. Энциклопедический словарь /Под ред. А.Я. Суханова. –М.: Советская энциклопедия, 1987. –528 с.
17. Скобелкин В.Н. Юридические гарантии трудовых прав рабочих и служащих. –М.: Юрид. лит., 1969. –168 с.
18. Смирнов О.В. Природа и сущность права на труд. –М.: Юрид. лит., 1964. –214 с.
19. Кодекс законів про працю України // Право і практика. –2001. –№ 1.

Надійшла до редколегії 05.12.2002

МАЛЫХИНА Я.А. ВАЖНОСТЬ ЮРИДИЧЕСКИХ ГАРАНТИЙ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА РАБОТУ ГРАЖДАН УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ
Рассмотрены юридические гарантии права граждан Украины на работу и задачи реализации гарантий как составляющей их общих конституционных прав.

***

MALYKHINA JA.A. RELEVANCE OF THE LEGAL WARRANTIES OF A SOFTWARE TO MAINTENANCE OF IMPLEMENTATION OF THE RIGHT ON ACTIVITY OF THE CITIZENS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF MARKET ECONOMY

The legal warranties of the right of the citizens of Ukraine for activity and problems of implementation of the warranties as component of their general constitutional laws are reviewed.

УДК 343.102:351.862.22

О.С. МІЛЬЧУЦЬКА

Національна академія внутрішніх справ

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ПИТАНЬ РОЗШУКУ ТА ПОВЕРНЕННЯ ВИКРАДЕНИХ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ¹

Розглянуто співробітництво України з правоохоронними системами світу в боротьбі з незаконною торгівлею культурними цінностями.

Одним з актуальних напрямів діяльності Укрбюро Інтерполу є попередження, розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних з викраденням, незаконним вивезенням за кордон і збутом культурних цінностей. Водночас, саме у цій сфері при організації взаємодії із правоохоронними органами зарубіжних держав по розшуку і поверненню культурних та історичних цінностей виникає чимало проблем, які досі залишаються невирішеними. Для більш детального їх розгляду ці проблеми доцільно, на наш погляд, поділити на дві групи. Перша група - це про-

блеми міжнародного співробітництва в цій області. Друга - це проблеми національного характеру.

Міжнародна незаконна торгівля культурними цінностями у даний час є формою злочинності, яка все більше інтернаціоналізується і поширюється. Зростаюча прозорість кордонів між країнами Європи, поява нових ринків і нових клієнтів в багатих країнах, доступність засобів транспорту та зв'язку, також, як і неймовірне зростання цін на твори мистецтва - ось фактори, які сприяють такій торгівлі.

В технічному плані проблема боротьби з незаконною торгівлею культурними цінностями є важливою сферою діяльності Інтерполу. У суто правовому аспекті протягом останніх 30 років було укла-

¹ Стаття підготовлена за матеріалами аналітичного огляду Інтерполу за 1992-2001 роки. -К., 2001.

дено велику кількість угод - регіональні договори, наприклад, Європейська конвенція 1985 року про злочини, пов'язані з культурними цінностями; угоди загальносвітового плану, самими значними з яких є конвенції ЮНЕСКО, зокрема, Конвенція від 14 листопада 1970 року "Про заходи, які необхідно здійснити для заборони та попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі власності культурних цінностей". Те, як були зустрінуті ці міжнародні угоди деякими країнами та факти триваючої торгівлі культурним надбанням, дозволяють взяти під сумнів їх ефективність.

Перш за все, необхідно визначитись з поняттям "культурні цінності", що увійшов в дипломатичну лексику під впливом Конвенції ЮНЕСКО від 14 травня 1954 року "Про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту". З того часу він практично замінив колишні терміни, такі, як "твори мистецтва", "предмети колекціонування", "цінності художнього та історичного характеру", тощо, які використовувалися раніше для визначення рухомого культурного надбання. Очікувалося, що завдяки цьому, повний термін отримає більш точний і конкретний зміст. Але такого по сталось, тому це поняття залишається достатньо розпливчастим - від "виду товару" для одних, до "надбання народів" - для інших. Ілюстрацією може бути сама Конвенція ЮНЕСКО 1970 року, де в статті 1 наведене велике за обсягом визначення культурних цінностей, а в статті 7 мова йде про "цінності, які занесені до опису... музею чи подібної установи". Поняття "культурні цінності" розкривається у Законі України "Про ввезення, вивезення і повернення культурних цінностей" від 21.09.1999 р., який також визначає окремі види та характер культурних цінностей, що підпадають під його дію.

Дійсно, всі добре знають, що майже неможливо знайти та ідентифікувати (крім випадків негайного виявлення) цінності, які не мають точного опису та не дубльовані якісною фотокарткою. Тому, незважаючи на те, що кількість одиниць цінностей обчислюється мільйонами в кожній, навіть у невеликій країні, більшість міжнародних конвенцій вдаються до методу складання списків, в яких одна за одною приводяться категорії культурних цінностей.

По-друге, необхідно визначитись у видах злочинів, в боротьбі з якими можливе співробітництво між правоохоронними органами держав-членів Інтерполу та проблемах правового та організаційного характеру.

За загальним визначенням "незаконна торгівля" - це передача цінностей, яка включає на одній з операцій незаконний фактор. Тобто, цінності можуть бути викрадені, знайдені при проведенні незаконних розкопок, сфальсифіковані, незаконно ввезені-вивезені, або пізніше реалізовані з порушенням прав. Один або кілька цих незаконних факторів мо-

жуть по-різному проявлятися в країнах-членах Інтерполу, національне законодавство яких досить різноманітне. Для забезпечення надійного міжнародного співробітництва необхідно визначитись, з якими факторами незаконних операцій потрібно боротися і на які з них таке співробітництво може ефективно впливати.

Слід зазначити, що успішно реагувати на всі ці фактори за допомогою міжнародного співробітництва нелегко, як з правової, так і з практичної точок зору.

Крадіжка - це злочин, за вчинення якого правові системи всіх країн передбачають покарання, і тому на нього можна легко впливати за допомогою міжнародного співробітництва. Але потрібно визначити умови, в яких вчинено злочин і якому власнику завдано збитки. Як правило, коли власник приватна особа, то вона перша виявляє злочин, інформує правоохоронні органи і може добре описати викрадену цінність. В цьому випадку розшук найбільш ефективний.

Але бувають випадки, коли належність предмету до культурної цінності не встановлена аж до самого виявлення цього предмету і в разі викрадення власник не може його описати. В інших випадках державна власність деяких цінностей може залишатися невизначеною, тому що вона настільки широка, що її точний зміст інколи невідомий. В Греції, наприклад, держава володіє правом власності на всі історичні цінності, датовані раніше 1453 року, де б і у кого б вони не знаходились в межах національної території. В Іспанії держава є власником всіх незаконно ввезених цінностей. Тобто, держава є власником цінностей, про які вона в повній мірі не знає і не завжди може дати їх опис, а згідно правових норм така власність може бути успішно оскаржена в судових інстанціях багатьох країн.

Співробітництво у сфері боротьби з підробками зустрічає більше труднощів ніж з викраденням, оскільки пред'явити докази в тому, що даний предмет видається не за той, яким є насправді, складніше, ніж довести факт викрадення. Незаконне вивезення доволі часто йде слідом за викраденням, але не завжди, зокрема, якщо це робить сам власник предмету. В цьому випадку вивезення цінностей визнається злочином не всіма національними законодавствами. Країни, які не визнають такі дії злочином, як правило, не погоджуються на співробітництво, навіть якщо це передбачено Конвенцією.

Взагалі, взаємовідносини між державами, які стосуються боротьби з цими видами злочинів, носять досить делікатний характер. Вони нерідко ускладнюються, особливо в питаннях повернення незаконно вивезених цінностей. Пояснюється це тим, що проблема захисту культурних цінностей стикається із священним для більшості країн інститутом права приватної власності, який далеко не

однаково регулюється національними правовими нормами.

Зрозуміло, що кінцевий результат всього комплексу заходів по розшуку культурних цінностей полягає в тому, щоб повернути їх в положення, в якому вони знаходились до того, як стали предметом незаконної торгівлі. Проте, це не завжди можливо.

Трапляються випадки, коли країна, на території якої цінність виявлена, відстоює права на неї, наприклад, держава приймає рішення конфіскувати цінність за незаконне її ввезення.

Але головна складність полягає в тому, що в багатьох країнах світу існують положення, які захищають чесних покупців, і перешкоджають ефективному виконанню положень існуючих конвенцій. Дійсно, незаконна торгівля творами мистецтва трансформується у законний обіг. Предмет, який є об'єктом злочинної операції, переходить з одних рук до інших, з однієї країни до другої, аж до того моменту, коли сліди його стають достатньо загубленими, і він може заявитися у відкритому продажі (магазин, аукціон, тощо), щоб бути нарешті придбаним покупцем, чесність якого неможливо взяти під сумнів, і який претендує на перебування у нього цього предмету, навіть коли з'ясовано, що він є предметом незаконних операцій.

Основні правові системи світу схиляються в цьому питанні до протилежних точок зору. В системах, які споконвічно схиляються до захисту чесного власника, задовольнити претензії колишнього власника або неможливо (зокрема, в Італії), або дуже важко. Дійсність цих претензій буде обмежена в часі кількома роками після втрати володіння або обумовлена виплатою чесному покупцю компенсації (у Франції компенсація дорівнює ціні, яка була сплачена за цінність, в інших країнах – вартості цінності на момент повернення її колишньому власнику).

Враховуючи постійне і значне зростання цін на культурні цінності, такі рішення приводять до того, що претензію неможливо задовольнити, якщо колишній власник не володіє для цього достатніми коштами.

Слід зауважити, що поки не існує ефективних конвенцій, які б пропонували більш визначені формулювання. Цього досягти важко, тим більше в широких міжнародних рамках, де рішення повинні прийматися якщо не одноставно, то, у всякому разі, з урахуванням думки різних правових систем. Зрозуміло, що необхідно прагнути до укладання таких конвенцій, але, на наш погляд, у даний час для України було б більш корисним спробувати захистити окремі, чітко визначені категорії цінностей і робити це краще за допомогою регіональних угод.

Крім проблем у міжнародному співробітництві існують проблеми внутрішні, які необхідно вирішувати і якомога скоріше, тому що втрати стають не-

зрівнянними, якщо врахувати, що злочини, пов'язані з викраденням і вивезенням культурних цінностей завдають шкоду науці, освіті, мистецтву, духовним цінностям нашого народу.

Сьогодні в країні не існує державних та регіональних каталогів, фото-, і відеотек, методик ідентифікації творів мистецтва, які становлять національну культурну та історичну цінність, тобто практично відсутній належний облік цих творів.

Не відповідає вимогам збереження культурних цінностей кожен другий музей і картинна галерея, понад 70 % діючих церков. В багатьох установах, які володіють значними фондами творів живопису і декоративно-прикладного мистецтва постійно порушується порядок обліку, зберігання, проведення інвентаризацій і ревізій.

Не існує в країні й центрального органу по роботі і координації єдиної політики в сфері збереження народної культурної спадщини.

Недосконалість вітчизняної нормативної бази, направленої на збереження народного надбання, практична відсутність на митних постах кваліфікованого аналізу предметів культури та мистецтва, які вивозяться за кордон, відсутність угод з іншими державами з питань повернення незаконно вивезених культурних цінностей, призводить до того, що ми втрачаємо все більше рідкісних екземплярів творів, що становлять культурне надбання України.

Останнім часом, Міністерством внутрішніх справ України спільно з Міністерством культури та мистецтв, іншими установами і відомствами України вживалися певні заходи, щодо вирішення цих питань. Зокрема, за інформацією Мінкультури та мистецтв, в 1991 році розроблена комплексна програма "Музейний фонд України", яка спрямована на здійснення системи конкретних заходів щодо поліпшення обліку, зберігання, пропаганди рухомих пам'яток історії та культури; у 1993 році було проведено спільне з МВС обстеження стану охорони і технічного забезпечення музеїв України; в травні того ж року Мінкультури та мистецтв затвердило постанову "Про стан і шляхи вдосконалення музейної безпеки", хід виконання якої було обговорено на засіданні колегії міністерства за участю працівників МВС. Питання щодо збереження культурних та історичних цінностей у серпні 1995 року обговорювалося на спільному засіданні Ради національної безпеки і Координаційного Комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю при Президентові України. На підставі його рішень Кабінетом Міністрів України дані конкретні доручення міністерствам, відомствам, місцевим органам влади. 29 червня 1995 року Верховна Рада України затвердила Закон "Про музеї та музейну справу", який створив правове поле існуванню музеїв. Також у 1995 році міністерства культури та мистецтв і внутрішніх справ України розробили і надіслали Уряду

“Програму першочергових заходів по забезпеченню охорони і збереженню Музейного фонду України”. На замовлення Укрбюро Інтерполу авторським колективом НДЦ Української академії внутрішніх справ проведено, і в грудні 1995 року завершено, дослідження на тему “Правові та організаційні аспекти взаємодії правоохоронних органів України з відповідними органами інших держав з питань розшуку та повернення викрадених культурних та історичних цінностей”. Наказом Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України та Національної академії наук України від 19.11.98 №73/298 затверджені “Методики і критерії виявлення і включення унікальних документальних пам’яток Національного архівного фонду України до Державного реєстру культурного надбання” та зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 17.12.98 №801/3241, постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.2000 №1147 затверджено положення про Музейний фонд України. Є підстави констатувати, що ці заходи Мінкультури та мистецтв створюють певні умови для покращення взаємодії, в тому числі, із закордонними правоохоронними органами. Водночас, питання про порядок звернення органів внутрішніх справ до закордонних колег щодо розшуку культурних цінностей у відповідності до міжнародних стандартів достатнього нормативного регулювання не має. На підставі вивчення багатьох аспектів цієї проблеми, доцільно, на наш погляд, передбачити порядок звернення у цих випадках новою Інструкцією про порядок обробки інформації в НЦБ Інтерполу в Україні.

НЦБ Інтерполу в Україні вживає заходи по активізації міжнародного співробітництва в боротьбі з цим видом транснаціональної злочинності. Протягом існування Укрбюро було здійснено більше двох тисяч контактів з Генеральним секретаріатом Інтерполу та країнами-членами цієї організації з приводу розшуку культурних цінностей. 80 % цих контактів стосувалися розшуку на території України предметів культури та мистецтва, що належать іншим державам, і правоохоронні органи яких надсилали формалізовані картки з репродукціями викрадених цінностей. Найтісніші зв’язки з цих питань здійснювалися з НЦБ такими державами, як Німеччина, Польща, Російська Федерація, Чехія, Бельгія, Данія, Греція. На жаль, правоохоронні органи України дуже рідко зверталися до Укрбюро, щоб з використанням можливостей Інтерполу організувати розшук наших культурних цінностей за кордоном. Справа в тому, що для організації міжнародного розшуку культурних цінностей каналами Інтерполу обов’язково необхідні репродукції предметів і детальні їх описи.

Протягом останніх років НЦБ Інтерполу здійснювало розшук понад 100 предметів культури і мистецтва, які були вивезені з території України і знайдені за кордоном (Німеччина, Польща, Чехія, Лит-

ва). По двох справах (Польща, Німеччина) вирішуються питання про повернення цінностей (42 ікони). В інших випадках (5 справ) культурні цінності повернуті в Україну не будуть, бо не існує репродукцій викрадених предметів і не встановлено власника цінностей, який би міг надати детальний опис предметів і підтвердити їх походження.

Підвищення ефективності боротьби з викраденням культурних цінностей передбачає здійснення наступних правових і організаційних заходів:

- активізацію роботи щодо вдосконалення Державного реєстру національного культурного надбання, завершення цих робіт в можливо короткі терміни;

- створення міжвідомчої робочої групи у складі відповідальних працівників Міністерства культури та освіти, Держмиткому, Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України, МВС для вивчення питання про створення на базі НЦБ Інтерполу окремого підрозділу – Міжвідомчого інформаційного центру, який матиме комп’ютерний банк даних про загальний реєстр культурних цінностей;

- переведення музеїв держави на систему охорони, яка передбачена для режимних об’єктів;

- розробку та запровадження єдиної системи маркування рухомих пам’яток історії та культури спеціальними засобами (нанесення прихованих сигналів) для оперативної ідентифікації викрадених цінностей.

Треба зауважити, що не перший рік йде мова про створення єдиної бази даних викрадених культурних цінностей, в якій мають бути зазначені характерні риси кожного предмету, міститися його детальний опис та репродукція. Корисним може виявитися досвід російських колег щодо створення єдиного електронного каталогу творів мистецтв та релігійних коштовностей - система “Хранитель”. Вказана система впроваджена поки що у Нижньогородській області та передбачає нанесення на твори мистецтва спеціального маркування, яке свідчить про їх оригінальність.

Також, слід додати, що злочини такого роду знаходяться у юрисдикції різних відомств. З однієї сторони МВС, розслідує крадіжки, грабежі, вбивства. З іншої - СБУ, розслідує контрабанду. А відстежує цю контрабанду на кордоні, як відомо, митниця, а у деяких випадках, і прикордонники. Але значна частина культурного надбання України вивозиться за кордон. Таким чином постає питання щодо координації дій вказаних відомств з метою забезпечення збереження культурної спадщини нашої держави. Наприклад, у багатьох країнах світу митні служби мають право проводити оперативну роботу – завдяки розгалуженій мережі агентів вони наперед знають, коли і де буде перевозитися цінний контрабандний вантаж. В нашій державі митники отримують інфо-

рмацію про підготовку контрабандного переправлення дуже рідко та тільки у разі, якщо оперативники суміжних правоохоронних відомств повідомлять їх про підготовку злочину. Тому необхідно надати митникам змогу займатися оперативною роботою.

Укрбюро Інтерполу вживаються суттєві заходи, які направлені на збереження культурного надбання України.

Завдяки спільним зусиллям Національного центрального бюро Інтерполу в Україні та Міністерства культури та мистецтв України виданий наказ від 20 червня 1995 р. №333, який ввів у дію уніфікований паспорт Інтерполу на викрадені культурні цінності. Згідно з вказаним наказом, адміністрації музеїв зобов'язані у 10-денний термін інформувати слідчі органи, а також Міністерство культури та мистецтв України про факти крадіжок музейних предметів, що становлять історичне надбання України, відповідно до вимог зазначеного паспорта. Зазначені заходи створюють певні умови для покращання взаємодії, в тому числі, з правоохоронними органами зарубіжних країн.

Порядок звернення правоохоронних органів України до закордонних колег щодо розшуку культурних цінностей чітко визначений підготовленою в Національному центральному бюро Інтерполу в Україні Інструкцією "Про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів", яка затверджена спільним наказом МВС, Генеральної прокуратури, Служби безпеки, Державного комітету у справах охорони державного кордону, Державної митної служби та Державної податкової адміністрації України від 09.01.1997 р. № 3/1/2/5/2/2.

Протягом 1992-1993 років в Україні було зареєстровано 136 викрадень культурних та історичних цінностей, при цьому були викрадені 790 предметів. У 1994 році – здійснено 356 крадіжок (1595 предметів), у 1995 - 215 (1616 предметів), у 1996 - 255 (741 предмет), у 1997 - 231 (410 предметів), у 1998 - 312 (848 предметів), у 1999 - 192 (540 предметів), у 2000 - 175 (475 предметів).

Починаючи з 1998 року, щорічно Інтерпол надсилає запити до ГУМВС - УМВС України в областях з проханням надати відомості про викрадені культурні цінності, стосовно яких є підстави вважати, що вони незаконно вивезені з України і знаходяться за кордоном. На базі отриманих відповідей в НЦБ Інтерполу в Україні створений банк даних викрадених культурних цінностей в Україні з метою їх розшуку за кордоном, який налічує на даний час 328 предметів.

НЦБ Інтерполу в Україні періодично отримує з Генерального секретаріату постійно поновлювальний CD-ROM, на якому міститься опис понад 15,0 тис. викрадених культурних цінностей, з яких 30

заявлені в розшук правоохоронними органами України.

На жаль, структурні підрозділи правоохоронних органів України рідко звертаються до Укрбюро з метою організації розшуку наших культурних цінностей за кордоном, бо, як зазначалось, для цього обов'язково необхідні репродукції предметів і детальні їх описи. Але незважаючи на такі обставини, НЦБ Інтерполу в Україні підготовлені та надіслані до Генерального секретаріату необхідні дані та репродукції 89 предметів, що мають культурну та історичну цінність, для інформування правоохоронних органів країн-членів організації.

Протягом 1995-2000 років НЦБ Інтерполу здійснювало розшук понад 165 предметів культури та мистецтва, які були вивезені з території України і знайдені за кордоном (Німеччина, Польща, Чехія, Литва, Великобританія, Російська Федерація, Бельгія). По двох справах (Польща та Великобританія) питання щодо повернення цінностей вирішені позитивно. У 1995 році правоохоронними органами Польщі повернуті 42 ікони, що були викрадені у церквах, розташованих на території міста Кисва та Київської області, та у 1998 році поліцією Великобританії повернуті картини, які викрадені у 1997 році в місті Полтаві шляхом розбійного нападу на художній музей. Це картини "Нічний бій турків з хрестоносцями у 1204 році", (невідомий автор школи Делакруа, ХІХ ст.) та "Натюрморт з раками" 1612 року голландської художниці Клари Петерс.

Також, протягом останнього часу вживалися певні заходи направлені на збереження історичного та культурного надбання України, найбільш важливіми з яких були:

- міжнародний розшук 6 експонатів, які представляють історичну цінність, викрадених 21.10.1999 р з музею О.В. Суворова, який знаходиться у с. Тиманівка Тульчинського району Вінницької області;

- міжнародний розшук картини Васнецова "Портрет Лепковської", яку було викрадено 12.05.2000 р. з музею ім. Рєпіна в м. Харкові;

- встановлення приналежності ікон, які були вилучені правоохоронними органами Польщі та Словаччини;

- розшук книги М. Коперника "Про обертання небесних сфер", викраденої з Національної бібліотеки України ім. Вернадського у м. Києві;

Доречним та своєчасним вважаємо вирішення таких правових та організаційних питань:

- організації міжвідомчої експертної комісії для здійснення експертиз культурних цінностей, що ввозяться за межі країни або передаються у дохід держави, видачі ліцензій на їх продаж і вивезення, а також законодавчої регламентації порядку їх придбання та імпорту;

- укладання Україною двосторонніх та багатосторонніх угод про правову допомогу, екстрадицію

та відшкодування збитків, завданих злочинами такого виду з державами-членами Інтерполу;

- введення до діючого законодавства норм, які б забороняли продаж, дарування іноземним громадянам і одержання ними в спадщину предметів, які мають культурну та історичну цінність, а також особливих кримінальних та адміністративних санкцій за викрадення і нелегальне вивезення з країни предметів культурного надбання України;

- організації під егідою ЮНЕСКО міжнародного обміну інформацією про кон'юнктуру, яка склада-

ється на відомих аукціонах, а також тарифи на виставлені там предмети мистецтв і культури;

- активізації в рамках Конвенції "Про заходи, які направлені на заборону незаконного вивезення, ввезення і передачі права власності на культурні цінності" (1970 року) та Конвенції "Про охорону всесвітнього культурного і природного надбання" (1972 року) роботи по виявленню і поверненню культурних цінностей, незаконно вивезених з України.

Надійшла до редколегії 05.12.2002

МИЛЬЧУЦКАЯ О.С. ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА ПО ВОПРОСАМ ПОИСКА И ВОЗВРАЩЕНИЯ ПОХИЩЕННЫХ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Рассмотрено сотрудничество Украины с правоохранительными системами мира в борьбе с незаконной торговлей культурными ценностями.

***

MIL'CHUTSKAJA O.S. LEGAL AND ORGANIZATIONAL ASPECTS OF INTERNATIONAL COOPERATION OF A SOFTWARE TO PROBLEMS OF LOOKING UP AND RETURNING OF THE STOLEN CULTURAL VALUES

The cooperation of Ukraine with law-enforcement systems of a world in strife with wrongful trade in cultural values is reviewed.

УДК 351.75:351.078

О.М. МУЗИЧУК

Національний університет внутрішніх справ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На основі аналізу нормативно-правових документів й реалій сьогодення запропоновані деякі заходи підвищення ефективності діяльності громадських формувань правоохоронної спрямованості.

На початку 90-х років стан правопорядку у населених пунктах України почав ускладнюватись. Так, у 1993 р. було зареєстровано 539299 злочинів, що на 12 % більше ніж у 1992 р. Число умисних вбивств в 1992 році досягло рекордної відмітки – 4008, майже на чверть виросла злочинність неповнолітніх [1, с. 85]. Такий ріст злочинності пов'язаний не тільки із змінами у соціально-політичному житті України, розширенням населення за матеріальним станом, іншими соціальними та економічними факторами, але й фізичною неспроможністю правоохоронних органів якісно і своєчасно проводити необхідну роботу з охорони громадського порядку, припиненню та розкриттю злочинів. Це становище пояснюється й тим, що громадські організації, які за статутними положеннями повинні були приймати участь в охороні правопорядку і вести боротьбу із злочинністю, фактично припинили свою діяльність. Перш за все, це стосується добровільних народних дружин і громадських пунктів охорони порядку, бо саме вони

завжди були основними помічниками міліції в охороні громадського порядку і профілактиці правопорушень.

У процесі вивчення статистичних даних, документів і матеріалів МВС України, головних та обласних управлінь МВС, з'ясувалось, що ускладнення оперативної обстановки, поряд з іншими чинниками, обумовлено й руйнуванням системи громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, які фактично припинили або почали припиняти свою діяльність ще у кінці 1993 - на початку 1994 року.

Зважаючи на викладене, необхідно визначити основні причини занепаду та зниження ефективності правоохоронної діяльності, як окремих громадян так і громадських об'єднань з охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю зокрема. Ці громадські організації правоохоронної спрямованості, основне завдання яких – охорона правопорядку і профілактика правопорушень, не мали єдиної нормативної бази. Нормативні акти (положення, рішен-